

ΤΡΩΑΣ

του Δημήτρη Δημητριάδη

Μαρία Κυριάκη
14/04/2017

Από το δελτίο τύπου

Η «Τρωάς» είναι ένα τρίδυμο, τρεις μονόλογοι σε τρία μέρη. Στο πρώτο, το καθένα από τα τρία πρόσωπα, Πρίαμος, Έκτωρ, Αστυάναξ, μιλά για το πώς βίωσε τον πόλεμο. Στο δεύτερο, το κάθε πρόσωπο μιλά ως ένας από τους άλλους τρεις. Στο τρίτο, μιλά η Τρωάς με τα λόγια και των τριών: μία φωνή που εμπεριέχει και τις τρεις γενιές και που τις υπερβαίνει, οδηγώντας σε μία ολική και τελική σύνοψη.

Ο γέρος βασιλιάς της Τροίας ο Πρίαμος παίρνει πρώτος το λόγο και διαχειρίζεται την έννοια του πολέμου ως μια αξία ισχυρή για την κατανόηση των κινήτρων και της ουσίας του ανθρωπίνου όντος. Δεν μπορώ, λέει, να λυπηθώ τον άνθρωπο κι αν δεν τον λυπηθώ δεν μπορώ να τον αγαπήσω. Όμως στον πόλεμο λυπάμαι τον άνθρωπο και τότε μπορώ και να τον αγαπήσω. Ως νεκρός, ο βασιλιάς της Τροίας, δεν ντρέπεται, δεν φοβάται να μιλήσει, να εξυμνήσει την συνθήκη που λέγεται πόλεμος, διότι έχει βιώσει την αρχή και το τέλος της, την πλήρωσε με την ζωή του κι είδε τον κάτω κόσμο, τον Άδη να εγκαθίσταται στα ερείπια της Τροίας και τον εαυτό του νεκρό ανάμεσα στους νεκρούς, βασιλιά μιας χώρας νεκρής. Για την «φρικαλεότητα» αυτήν λοιπόν μας μιλάει η οποία αν και καταδικαστέα από την ανθρωπότητα, αποτελεί την κυρίαρχη δυναμική της. Ο πόλεμος ορίζει όχι μόνο το τέλος ενός κόσμου αλλά και την αρχή ενός άλλου, ο πόλεμος γεννάει το μέλλον, σαρώνοντας το παρόν κι οδηγώντας στην λήθη το παρελθόν. Ο στιβαρός Πρίαμος της νικήτριας πόλης έχει πεθάνει κι ο ηττημένος νεκρός μπορεί επιτέλους να συλλαβίσει την αλήθεια με την οποία οι ζωντανοί τρομάζουν να αναμετρηθούν, αφού αν την αποδεχτούν θα πρέπει να έρθουν κατευθείαν και χωρίς καμία διαμεσολάβηση υποκρισίας με το γεγονός του θανάτου τους, την πιο βαριά και τραυματική εμπειρία του ζώντος όντος, ακόμα βαρύτερη για τον

άνθρωπο, το συνειδητό ον που τοποθετεί εαυτόν στο κέντρο του σύμπαντος, με μοναδικό άξονα το βαρύγδουπο αλλά εφήμερο «Εγώ» του. Ο ζωντανός θα μιλήσει με φόβο, με ντροπή, με περίσκεψη, θα πει ψέματα γιατί η αλήθεια μπορεί να τον σκοτώσει και δεν αντέχει να πεθάνει. Ο νεκρός όμως δεν έχει τίποτα να χάσει, θα μιλήσει στην κοφτερή γλώσσα της αλήθειας, ο θάνατος γι' αυτόν δεν είναι ένα αντίπαλο δέος αλλά μια βιωμένη εμπειρία, ο νεκρός μπορεί να ανιχνεύσει τις δυναμικές του πολέμου και να τον τοποθετήσει στο βάθος που του ανήκει. Ο νεκρός που είδε τον άνθρωπο νεκρό, μπορεί να λυπηθεί τον άνθρωπο χωρίς να απαρηνηθεί την αξία του υπαίτιου για τον όλεθρό του. Μπορεί με άλλα λόγια να διαχειριστεί τις αντιφάσεις του.

Ο Έκτορας, ο πολεμιστής, ο υπερασπιστής της πόλης παίρνει στη συνέχεια τη σκυτάλη του λόγου, άλλος ένας νεκρός ανάμεσα στους νεκρούς, για να τοποθετηθεί ως «ο άντρας» και «Άντρας» είναι εκείνος ο οποίος έχει δοθεί σε όλους. Το σώμα του πολεμιστή είναι το πεδίο της μάχης και ταυτόχρονα ο εξιλαστήριος αμνός, το θυσιαστήριο δέμας, που οδηγεί στην παραδοχή της τρομακτικής συνάρτησης της ζωής και του θανάτου και ταυτόχρονα αποτελεί το ίδιο το σημείο τομής τους.

Ο μικρός Αστυάναξ που θα πει «ο Βασιλιάς της πόλης», όνομα που απέκτησε από τον λαό έναντι του γονεϊκού «Σκαμάνδριος», σαν προσφορά για την αυτοθυσία του πατέρα του, είναι ο τρίτος νεκρός ανάμεσα στους νεκρούς. Είναι δέκα χρονών (κατά τον συγγραφέα), γεννήθηκε με την έναρξη ενός πολέμου και πέθανε με το τέλος του, χωρίς να προλάβει να αποχωριστεί την παιδική του ηλικία, να προσεγγίσει έστω, μια γόνιμη εφηβεία. Έπαιξε με τα ψεύτικα όπλα χωρίς να προλάβει να χρησιμοποιήσει τα αληθινά, δεν έχυσε αίμα, η μοναδική συνεισφορά του στον πόλεμο ήταν ο θάνατός του που σηματοδοτεί ταυτόχρονα και τον θάνατο της πόλης του.

Στον δεύτερο κύκλο της παράστασης, ο ένας ήρωας δανείζεται το λόγο του άλλου, είναι μια μεταβατική φάση για το οριστικό σμίξιμό τους σε μια ύπαρξη η οποία θα περιλαμβάνει και τους τρεις ως τις τρεις εκδοχές της ίδιας «Πολιτείας». Τα τρία πρόσωπα ανιχνεύουν το ένα τις δυναμικές του άλλου, ανοίγουν εσωτερικά μονοπάτια για να οδηγηθούν στην ταύτιση, να μετουσιωθούν σε «Τρώας». Ο λόγος γίνεται σπαράγματα που συμπληρώνουν το ένα το άλλο, με τον ίδιο τρόπο που οι τρεις ήρωες,

συμπληρώνουν ο ένας την ύπαρξη του άλλου, συναντώνται στα σημεία-κλειδιά της πορείας της ζωής τους, ορίζοντας διαφορετικά πεδία εμπειρίας και κατανόησης, διαφορετικά στάδια της ανθρώπινης περιπέτειας.

Στον τρίτο και τελικό κύκλο, οι φράσεις ενσωματώνονται σε μία ενότητα συμπαγή κι αλληλοσυμπληρούμενη, γίνονται οι κραυγές, οι κλαυσίγελοι, οι οιμωγές του ανθρώπου-βασιλιά-πόλης, που μέσα από το χωνευτήρι του πολέμου πέρασε στην άλλη όχθη, στον κόσμο των νεκρών, όμως αντί να κατέλθει στα βασίλεια του Άδη, μετέτρεψε σε βασίλειο του θανάτου το ίδιο του το σώμα-χώρα. Η υπέρβαση γίνεται μέσα από την σύμμιξη των τριών γόνων της βασιλικής οικογένειας της Τροίας αλλά ταυτόχρονα και μέσα από το κοινό τους πέρασμα στον κόσμο των νεκρών, εκεί που ο λόγος απελευθερώνεται όχι μόνο από την αναγκαστική σύμβαση που επιβάλλει στους ζωντανούς ο φόβος του θανάτου αλλά κι από εκείνην την νοηματική που υποβάλλει η ανάγκη για λεκτική κατανόηση και συνεννόηση άρα συνενοχή. Ο νέος λόγος, ο λόγος των νεκρών αποκτά μια διάσταση πέρα από τα νοήματα, υποβάλλει μια βαθύτερη κατανόηση της διαδικασίας του «θανάτου-Τέλους» της ζωής που περιλαμβάνει και τις τρεις υποστάσεις-ηλικίες του όντος, μεταποιώντας το από ποιητικό σε συμβολικό εργαλείο, ακυρώνοντας την νοηματική και συναισθηματική συμμετοχή κι ορίζοντας την σχέση του θεατή με το δρώμενο ως μια απευθείας αρχετυπική επικοινωνία χωρίς την αιχμηρή διαμεσολάβηση του νου. Η αντιστροφή αυτή του φινάλε ορίζει ξανά την διαχωρισμένη εν ζωή ύπαρξη ως μία ολότητα μέσα από την εμπειρία του θανάτου, με κυρίαρχο εργαλείο διάσπασης αλλά και συνένωσης τον πόλεμο ο οποίος ως κινητήριο «Ανάγκη» αποκτάει έτσι μια διπλή ιδιότητα: Αποχωρίζει την ενέργεια από την ύλη, σπέρνοντας πτώματα αλλά και μετατρέπει την ύλη σε ενέργεια, απελευθερώνοντας τις αόρατες, συμπαντικές δυναμικές της, ανασταίνοντας τους νεκρούς, πέρα κι έξω από τα τοπία του κατανοητού, σε μια νέα, ανεξιχνίαστη διάσταση και φυσικά στο σκηνικό «τοπίο», που είναι το πεδίο μάχης της παράστασης.

Ο Στρούμπος οργάνωσε το σκηνικό υλικό του απροσδόκητα ορίζοντας έναν λόγο τον οποίο εκφέρει ο Μαλτέζε απέναντι σε έναν αντίλογο τον οποίο αναλαμβάνει ο «ήχος» μέσω του χειρισμού του από την Ιγγλίζ. Η ίδια σε συνέντευξη της στο Επί Σκηνής ορίζει την λειτουργία του οργάνου το οποίο διαχειρίζεται και της μουσικής που δημιουργεί με αυτό, ως εξής: Ο ήχος του πιάνου έχει στοιχεία πειραματικά του "προετοιμασμένου "

πιάνου και του κλασσικού. Το λεγόμενο "προετοιμασμένο" πιάνο το δημιούργησε και το εισήγαγε ένας από τους σημαντικότερους συνθέτες σύγχρονης μουσικής του 20ου αιώνα, ο Αμερικανός John Cage, ο οποίος τοποθετώντας ανάμεσα στις χορδές του πιάνου διάφορα χρηστικά αντικείμενα όπως κουτάλια, πινέζες, γομολάστιχες, αλουμινόχαρτα κ.ά. παρήγαγε έναν παράξενο ήχο πιάνου που θυμίζει περισσότερο κρουστό. Τα πρώτα του έργα για "προετοιμασμένο" πιάνο τα έγραψε στα τέλη της δεκαετίας του 1930. Ο ήχος στην παράσταση ανταποκρίνεται στο κάλεσμα της φωνής, συνδιαλέγεται και βρίσκεται σε μια διαδικασία συνεχούς έρευνας. Ο ήχος γεννήθηκε κατά την διάρκεια των προβών μαζί με τον λόγο. Συνολικά, είναι μια ενιαία παρτιτούρα.

Η σκηνική εγκατάσταση με το πιάνο στα αριστερά μας, είναι ένας χώρος διάσπαρτος από χαρτιά-σελίδες που πάνω τους κείτονται αντικείμενα όπως παπούτσια, αρβύλες, μαχαίρια, μια γραφομηχανή, μια πέτρα, αντικείμενα-απομεινάρια, χαμένων ζώων... Σαν να «ορίζουν» τα σώματα που τα χρησιμοποίησαν και που πια απουσιάζουν, οι απόντες νεκροί υποδηλώνονται μόνο μέσα από αυτά τα αντικείμενα, όπως μετά από ένα αεροπορικό δυστύχημα τα αντικείμενα σκόρπια ανάμεσα στα συντρίμια του αεροσκάφους υποδηλώνουν τις ταυτότητες των νεκρών επιβατών.

Ανάμεσα τους ο σολίστας Δαβίδ Μαλτέζε ερμηνεύει τους μονολόγους μέσα από διαρκείς μεταμορφώσεις. Είναι ο ηλικιωμένος βασιλιάς που παραπαίει αλλά διατηρεί τη μνήμη του μεγαλείου του ακόμα κι ως σκιά της σκιάς, είναι ο στιβαρός πολεμιστής που καταρρέει, καταλύεται με θάνατο, είναι το παιδί που ισορροπεί δύσκολα εκτελώντας τα πρώτα του βήματα, αυτά που θα είναι και τα τελευταία. Στον αμέσως επόμενο κύκλο, φωνές και κινήσεις συγχέονται, η κίνηση του ενός γίνεται με την φωνή του άλλου, οι γεροντικές φράσεις διακόπτονται από παιδικά γέλια, οι πτώσεις του ενός τροφοδοτούνται από την αστάθεια του άλλου. Τα τρία πρόσωπα είναι ακόμα διακριτά έστω κι αν λειτουργούν το ένα σε συνάρτηση με το άλλο. Στον τρίτο κύκλο ο ηθοποιός γίνεται η Τρώας και τότε συγχωνεύονται οι τρεις υποστάσεις, είναι πια αδιαχώριστες. Ένα νέο πρόσωπο που διαθέτει τις ιδιότητες των τριών αλλά και τις δικές του, ερμηνεύει το φινάλε. Τεχνική απαράμιλλη επιτρέπει στον εξαιρετικό ηθοποιό να ακολουθεί το ευδιάκριτο νήμα της σκηνοθεσίας, ισορροπώντας ερμηνευτικά ακριβώς στην κόψη, χωρίς να εκπίπτει προς οποιαδήποτε ευκολία ή εντυπωσιασμό, με ένα αξιοζήλευτο μέτρο και με

απόλυτο έλεγχο των εκφραστικών του μέσων. Παραδίδει το σώμα και τη φωνή του στο δρώμενο, παραδίδει την ενέργεια του στο χώρο, πάλλεται υπό την μπαγκέτα του «μαεστρικού» κειμένου χωρίς να υποτάσσεται στις λέξεις και στα νοήματα αλλά επαναπροσδιορίζοντας την αίσθηση των φράσεων έτσι ώστε να αναδειχτούν όλες οι διαστάσεις τους.

Η Έλλη Ιγκλίζ συνομιλεί μαζί του, δημιουργώντας αντιστικτικά την μουσική της, γίνεται μέρος του οργάνου της και το διαχειρίζεται σαν εργαλείο διευρυμένης φωνητικής έκφρασης που θέτει τον αντίλογο στον λόγο, αποδίδοντας μουσικά και ποιητικά την ανείπωτη αλλά υπαρκτή και ευμετάβολη ηχώ του, ορίζοντας την φασματική του προέκταση, αντιπαραθέτοντας την αντίστροφη ενεργειακή δόνηση.

Μια παράσταση για δυνατούς χρήστες από έναν νέο σκηνοθέτη που διαθέτει όλα τα προσόντα ώστε να υπηρετήσει ένα είδος θεάτρου- πρόταση στο οποίο ο θεατής γίνεται συνένοχος και συμμετοχος της σκηνικής δράσης μέσα από την κινητοποίηση όλων των δυναμικών της ενέργειας και της σκέψης του. Ο εξαιρετικά ταλαντούχος Σάββας Στρούμπος διαθέτει και την πνευματική διαύγεια και την σπάνια ικανότητα και την τεχνική αρτιότητα ώστε να δημιουργεί παραστάσεις οι οποίες αποτελούν σκηνικά γεγονότα και αφήνουν πίσω τους ένα ισχυρό στίγμα. Η συγκλονιστική «Τρωάς» του, θα παιχτεί άλλες δύο φορές στο ίδρυμα Κακογιάννη Δευτέρα 24 και Τρίτη 25 Απριλίου. Μην την χάσετε!